

Kisdobrony helynevei

Mező András, a földrajzi nevek kutatásának ismert egyénisége többször is tartott előadásokat az Ungvári Állami Egyetem magyar szakos hallgatóinak; konferenciákon vett részt egyetemünkön. Ezért publikáljuk jubileumi kötetébe a kisdobronyi névanyagot, amely része annak a kutatási programnak, amelyet az ungvári magyar tanszék és Hungarológiai Központ 1990-ben indított el az Ungvári járás földrajzi neveinek feltérképezése céljából. Az anyag közzétételében azokat az elveket követjük, amelyek alapján publikálni kezdtük az Ungvári járás földrajzi neveit (HORVÁTH KATALIN – LIZANEC PÉTER – SZABÓ ERZSÉBET: Az Ungvári járás 14 településének helynevei. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkatató munkaközössége. Szerk. Hajdú Mihály. Budapest, 1992. 3–121).

A kisdobronyi névanyag ellenőrző gyűjtését 1992-ben és 1995-ben zártuk le. Legjobb adatközlőink voltak: Úr József – 1908-ban született; 6 elemít végzett, földművelő. Volt kubikos, magángazda, kolhozelnök. Úr Bertalan – 1930-ban született; esti középiskolát végzett, farmvezető volt. Úr Béla 1948-ban született, mezőgazdasági szakközépiskolát végzett Munkácson, állattenyésztő.

A gyűjtésben azokhoz az elvekhez igazodtunk, amelyeket az MTA Nyelvészeti Intézete dolgozott ki (BALOGH LAJOS, KÁLMÁN BÉLA, MEZŐ ANDRÁS, ÖRDÖG FERENC, VÉGH JÓZSEF: Földrajzi nevek gyűjtésének, ellenőrzésének és közzétételének kézikönyve. Bp. 1978. 7–114.)

Kisdobrony az Ungvári járás egyik többségében magyarlakta települése, Ungvártól 38 km-re terül el déli irányban az Ungvár – Beregszász országút mentén. Lakosságának száma 1647. Neve szláv eredetű, tölgyerdeje után kapta a Dubrony megnevezést. A tatárpusztítás után lakatlan hely, 1248-ban IV. Béla élethossziglan V. István ifj. királynak és leszármazottainak adja (CSÍKVÁRY ANTAL szerk. Ungvár és Ungvár Megye. 1940. 184.)

A falu XX. századi története eléggé viharos: 1918-tól 1938-ig a Csehszlovák Köztársaság, 1938-tól 1945-ig Magyarország, 1945-től 1991-ig a Szovjetunió, 1992-től napjainkig Ukrajna része.

Lakosainak fő foglalkozása az őstermelés; az itt élő emberek kitartásának, munkaszeretetének, erős jellemének köszönhetően a falu a legnehezebb időkben is talpon tudott maradni. Seprűkészítéséről, paprika-, retek-, paradicsom- és burgonyatermesztéséről a terület határain túl is ismerik a kisdobronyiakat.

Nyelvjárása az északkeleti nyelvjárástípushoz tartozik, eléggé kevertnek mondható, mivel férfiak, nők, gyerekek egyaránt eljárnak a közelebbi és távolabbi piacokra termékeik értékesítése céljából. Legjellemzőbb sajátosságai:

a) a fonémaállomány : 7:7; b) a fonémák megterheltsége terén erős a zárt í-zés; c) a fonémák hangszínét illetően enyhén záródó diftongusokat ejtenek a középső nyelvállású, hosszú magánhangzók helyén. Az *l* zárt szótagban gyakran kiesik. A hol? és a hova? kérdésre felelő inessivusi és illativusi adessivusi és allativusi alakok között nem tesznek különbséget: a *bóudba* vagyok és a *bóudba* megyek; a *szomszidná* vagyok és a *szomszidba* megyek. A kijelentő módú, jelen idejű E/3. tárgyas ragozású

mély hangrendű igék is – *i* személyragot kapnak: *vári, tudi*; T/3. alakjuk: *várik, tudik* stb. (Részletesebben I. HORVÁTH KATALIN, LIZANEC PÉTER: A kárpátontúli magyar nyelvjárások főbb sajátosságairól. MNyj. XXIV. [1981] 3–18.)

A kisdobronyi névanyagot szócikkek formájában közöljük. Címszóként a kikövetkeztetett köznyelvi alak szerepel, ha a köznyelvi és a nyelvjárási ejtés egybeesik, ~ -vel jelöljük; ezután megadjuk a hová kérdésre felelő helyhatározóragot, a térképszámot és a helynévre vonatkozó magyarázatot.

Belterületi nevek

Kisdobrony ~ ba

Csárdás ~ -ba 20 – Étterem, a 70-es 80-as években virágzott, ma elhanyagolt állapotban van.

Bolt *Bóut* ~ *Bót* –ba 11 – Vegyes üzlet a Petőfi utca végén

Bufet ~ -ba 3 – Alapvető élelmiszerek árusítására berendezett bódé a Kisvégen ~ Faluvégén.

Faluközepe ~ -ire 12 – A templom környéke, innen épült, terjedt a falu.

Faluvég ~ *Faluvíg* 2 – A falu újabb része, 1845 után kaptak itt telkeket, jelenleg a település leghosszabb utcája, Tiszaágtelek felé vezet. L. Kisvég.

Főút *Főut* –ra 21 –A Csap – Nagydobrony, illetőleg Ungvár – Beregszász főút-vonal, amely átszeli Kisdobronyt. L. Köves út.

Futballpálya *Fudbálpája* ~ *Fodbálpája* –ra 7 – A Szoncedár utcából nyíló sportpálya.

Iskola ~ -'ba 9 – 1945 után épült kétszintes általános iskola.

Kisvég ~ *Kisvíg* –re 2. L. Faluvég

Köves út *Köves ut* 21 L. Főút.

Községháza *Kössikháza* –'ra 14 – A 60-as években épült emeletes ház, itt kaptak helyet a falu fontosabb hivatalai.

Óvoda *Ovoda* –'ba 13 – Új épület a Községházával szemben a Petőfi utcában.

Pálya út *Pája ut* –ra 8 – A falu legújabb utcája, a futballpályára vezet. L. Szoncedár.

Posta ~ -'ra 10 – Postaépület a Szoroska sarkán.

Petőfi utca *Petőfi ucca* –'ra 19 – A Köves útról ~ Fő útról az Iskolához vezető utca.

Rendelő ~ *Rendelőü* –be – Orvosi ügyeletet tartó egészségügyi hivatal a Községháza egyik szárnyában.

Sikátor ~ -ba 17 – Gyalogjáró út a Főút és a Szoroska között.

Szoncedár utca ~ *Szoncedár ucca* –'ba 8 – A falu legújabb utcája, nevét humorosan egy ott lakó, borkedvelő emberről kapta. A Szoncedár (or. ?олнцедар = a nap ajándéka) egy borfajta márkanéve. L. Pálya út.

Sevcsenko utca ~ *Sevcsenkó ucca* 18 L. Szoroska, Tupik

Szoroska ~ -'ba 18 – A falu egyik olyan utcája, ahová csak egy oldalról építkeztek, nincs kijárata. Keskeny utcácska, valószínűleg innen kapta a nevét. L. Tupik (orosz ?упик ~ zsókutca) [Sevcsenko utca].

Tanya ~ -'ra 5 – Jelenleg is kolhozi tulajdonban lévő állatfarm.
Tanyaút ~ *Tanyaút* –ra 6 – A Tanyára vezető földes út.
Teleki út ~ *Teleki út* –ra 1 – A Tiszaágtelek felé vezető út.
Temető ~ *Temetőü* –re 4 – A falu köztemetője.
Templom ~ -ba 16 – Református templom a Petőfi utcában. A falu lakossága teljes egészében református. Az utóbbi években egyre nő a Jehova tanúinak a száma.
Tupik ~ 18 L. Szoroska, Sevcsenko utca. Ritkán használt megnevezés.

Külterületi nevek

Almás-domb ~ *Almász-domb* –ra 61 – Kaszáló a Szögeken az Almás patak mellett.

Almás-patak ~ -ra 60 – Kisebb patak a Szögeken, amely valamikor a Latorcá-ba torkollott, partján almafák nőttek.

Atak ~ -ra 127 – Patak az Atak-dombnál. itt vetettek vályogot a falu házaihoz. A patak állítólag a sok vízmosás egy része.

Atak-domb ~ *Atag-domb* –ra 128 – Dombos hely az Atak-patak mellett. állítólag valamikor lakott hely volt.

Badó-erdő ~ *Badóu-erdőü* –be 105 – A Falué szántótól északabbra lévő erdő, valamikori tulajdonosáról kapta nevét.

Báhony ~ -ra 88 – Nádas, nedves föld, nem művelik.

Barazerdő ~ *Barazerdőü* –be 84 – Kisebb erdő közvetlen a Szögek szomszédságában. A faluban ma is élő Váradi család tulajdona volt. L. Váradi-erdő.

Batin ~ -ra 33 – Fákka, bokrokkal benőtt mocsaras rész a Latorca bal partján, lápos hely. A kolhozalapítás idején rizstermő földd akarták alakítani – sikertelen vállalkozás volt. L. Vak-patak.

Béreg ~ *Bíreg* –re 96 – Szántó a falu tulajdonában.

Bitric ~ -re 35 – A Latorca egyik mellékágának a neve a Vak-patak mellett.

Boldizsár-tag ~ -ba 115 – Szántó, jól művelhető föld; nagy részét kiadták a falu lakosainak.

Csapó-szugoly ~ *Csapó-szugo*j, *Csapó-zugo*j –ba 75 – Rét, kaszáló, kb. 1 ha, valamikor a Latorca túloldalára esett, a folyó egyenesítése útján került a kisdobronyi oldalra.

Csaronda ~ -'ra 121 – Patak a falu nyugati részén; úgy tartják, hogy a Tisza és a Latorca árvizei hozták létre, amikor a folyók mentén még nem voltak töltések.

Csendőrtag ~ -ba 111 – Elavult megnevezés. L. Kapusa-megi.

Cseresznyés ~ *Cseresnyés* –be 114 – Szántó, kb. 20 ha az Égés mellett. Kb. 1 méterrel magasabban fekvő terület saját környezeténél. Valamikor gyümölcsös volt.

Csikós-szugoly ~ *Csikósz-szugo*j –ba 28 – Legelő, kb. 8 ha, sok szúróka nő rajta, csikókat tartottak itt.

Darácsinya ~ -'ra 74 – Mocsaras, bokrokkal, sással benőtt terület, kb. 10 ha. A 40-es években erdő volt, de leégett.

Dobronyó ~ -ra 76 – Gyümölcsös, agyagos földterület a Reguta-kert mellett. Kb. 20 ha, északra van a falutól 3–4 km-re. Az adatközlők elbeszélése szerint ere-

detileg ezen a helyen volt a falu, amikor a Latorca és a Tisza *egybe vót*. Itt laktak az emberek, a dombokon szétszórtan éltek; halásztak, vadásztak.

Dobronyó megi ~ -re 77 – Legelő, kaszáló.

Dóka-kert ~ -be 50 – Szántó. Virányi gróf-féle birtok volt, egy Dóka nevű ember vásárolta meg a II. világháború előtt, aki a Latorca-kompot bérelte. Embereivel a gazdag utasokat kirabolták, a teleki papot meg is ölték.

Ducskós ~ *Ducskóus* –ra 125 – Legelő, szántó is. A falu legdélibb részén van, a tehéncsorda járt oda.

Éger megi ~ -re 126 – Falusi legelő, kaszáló. A falu határáig húzódik a Liget-kétől délre.

Égés Ígís –re 97 – Szántó. Egybe volt a Szögekkel, amíg nem volt töltést; áradáskor a Latorca elöntötte. Lápos hely, áteresztőt csináltak rajta, ezután lehetett használni a földet. Égettek rajta mindenféle bokrot, amit az áradás magával hozott; ezért nevezik *Ígísnek*.

Egyházé ~ *Etyházé* –ra 96 – Erdő, nem messze a Latorcától, egykor a kisdobronyi pap tulajdona volt.

Falué Falujé –ra 106 – Szántó a Remec-háttól jobbra.

Fekete ~ -re 72 – A Darácsinya melletti erdős terület, vegyesen van itt szilfa, égerfa, gyertyánfa, tölgyfa.

Fürdő ~ *Firedő* –be 124 – Gyógyforrásból táplálkozó fürdőhely a falu nyugati határában, Dimicsónél. A 80-as évekig üzemeltették, ma elhanyagolt állapotban van. Reumatikus fájdalmak enyhítésére alkalmas gyógyvíz van itt.

Gál-rekesz ~ -re 43 – Erdőrész a Latorca partján.

Gejőci földek *Gejőci földek* –re 32 – Gejőc községgel határos szántó.

Gejőci szugoly *Gejőci szugoj* –ra 31 – Legelő és kisebb erdős terület a Latorca bal partján. Valamikor Gejőchöz tartozott, ill. a Virányi grófé volt.

Grófé ~ -ra 29 – Szántó, valamikor egy Hendrik nevezetű német grófé volt, akinek Ungváron is voltak birtokai, pl. a Bozdos nevű rész. L. Hendriké

Hamis örvény ~ -re 79 – Tó, valamikor itt folyt a Latorca, 20–30 m mély volt: *a lángóu leszítja az embert ezen a hejjen*.

Hendriké ~ -re 29 – L. Grófé.

Holt Latorca *Hót Latorca* ~ -'ra 40 – A Latorca kiszáradt ága.

Harkályos *Harkájos* ~ -ra 81 – Lapos terület nem messze a Remete-dombtól.

Jó Latorca *Jóu Latorca* –'ra 22 – A Latorcának az a része, amely elválasztja Kisdobronyt, Nagydobronyt és Teleket Nagygejőctől.

Kanális ~ -ra 112 – A Remete-patak mellett lévő vízelvezető csatorna, ebből öntözik a zöldséges földeket. L. Zöldségkanális

Kanális ~ -ra 63 – A falu határában lévő vízelvezető Nagydobrony irányában.

Kanális ~ -ra 57 – Kanális a Szögek mellett, a Vecke-pataknál, a Latorcába folyik.

Kapusa megi ~ -re 111 – Szántó, a földterület ma a lakosok tulajdonában van. L. Csendőrtág.

Káricsa-tó ~ -ra 116 – Szeméttelep, gödrös terület.

Kárics megi ~ -re 117 – Gyümölcsös, amely a Káricsa-tó mögött terül el.

Kerepec-patak ~ -ra 131 – Kisebb patak a falu déli határában.

Kertek ~ -be 45 – Összefoglaló név a Dobronyó és a Latorca közötti földek jelölésére.

Kisbükös Kisbikk ~ -be 86 – Kaszáló a Szögeken a *Vecke oldal* mellett.

Kis Laci-kert ~ -be 46 – Gyümölcsös nem messze a Latorca partjától.

Kovács-kert ~ -be 49 – Szántó a Lukács-kert mellett.

Latorca ~ -'ra 22 – L. Jó Latorca.

Lapis-tó ~ -ra 65 – A Latorca partjától nem messze lévő tó.

Lapos töltés Lapos töltés -re 90 – A falu határában lévő alacsony töltés.

Láp oldal Láp oldal -ra 100 – Alacsony lápos terület a nagydobronyi oldalon.

Lépoldal út Lápodal ut -ra 98 – Földút a Latorcához.

Ligetke ~ -'re 123 – Szántó. Valamikor itt multságokat rendeztek. Itt épült fel a fürdő.

Lukács-kert ~ -be 48 – Szántó a Latorca partján a Regutakert mellett.

Macska ré ~ -re 122 – Szántó a Csaronda partján.

Masztirák-szugoly Masztirák-szuj -ba 38 – Kaszáló. a kolhozalapítás után kapta a nevét egy Masztirák nevű pásztorról.

Medverekesz ~ -re 37 – A Latorca partján lévő kisebb bokros, fás rész.

Medverekettye -re 91 – Szántó a teleki határban.

Mitrice-patak ~ -ra 42 – Posványos állóvíz, amit valaha a Latorca mosott ki árvízkor.

Mitrice-szugoly Mitrice-szuj -ba 41 – Kaszáló, legelő. Ezen a környéken a földművelés során cserépedények kerültek felszínre. Kenderáztató is volt.

Mojva-domb ~ -ra 53 – Kaszáló, 5 ha a Vecke-oldal mellett.

Mojva-patak ~ -ra 52 – A Szögeken lévő úgynevezett vízműsás.

Malom gorondja Malom goronygya -'ra 69 – Szántó. Valamikor emberek lakhattak itt, most is vannak erre utaló kövek.

Nagybükös Nagybikk -re 87 – Kaszáló a Szögeken a Remete-domb mellett.

Nádas ~ -ra 64 – A Latorca holt ága a Szögeken. Gyakran elönti a víz.

Nagydobronyi földek Nagydobronyi föld -re 130 – A Nagydobrony határában lévő földterület neve.

Nagyéger ~ -re 92 – Szántó a Faluvégnél.

Patyi-domb ~ -ra 119 – Szántó. Dombos terület.

Patkó Patkó -ra 27 – Kaszáló, 1,5 ha. A Latorca patkó alakban folyik ezen a részen, árterület.

Regutakert Regutakert ~ -be 47 – Füves terület a Latorca partján, a katonaságba vonuló fiúk szoktak itt multságot rendezni.

Remec-domb ~ -ra 110 – Dombos terület a Remec-hátnál.

Remec-hát ~ -ra 109 – Szántó a Remec-patak mellett.

Remec-patak ~ -ra 108 – Kis patak a Falujéi földtől balra.

Remete-domb ~ -ra 26 – Szántó a Remete-tanya mellett.

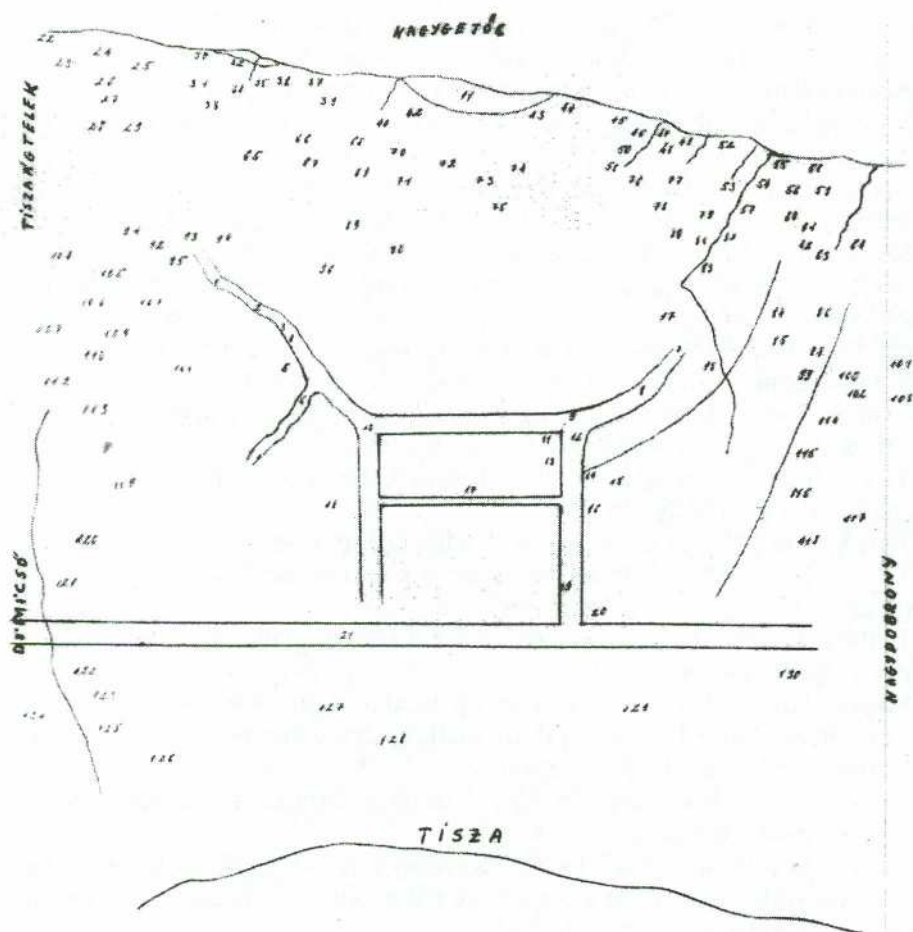
Remete laposa Remete lapossa -'ra 27 – Kaszáló a Remete-dombról szemben.

Remetetanya ~ -'ra 24 – A Latorca parton van a töltésen belül, 10–14 ház összesen.

Rossz Latorca ~ -'ra 70 – L. Holt Latorca.

Rózsás rét ~ -re 120 – Szántó. Agyagos föld, valaha láp volt.

- Simon-domb** ~ -ra 71 – Kisebb domb a Latorca bal partján.
- Séró erdő** ~ -be 104 – Erdő a Falué szántótól északra.
- Szaláncitanya** ~ -'ra 68 – Tanya a Rossz Latorca partján.
- Szénégető szugoly** *Szénégetőü szugoj* –ba 70 – Legelő, nevét arról kapta, valaha szénégető volt.
- Sziget megi** ~ -re 129 – Szántó, agyagos, nehezen művelhető föld.
- Szilás Bálint legelője** ~ -'re 94 – Füves terület a Béreg mellett északon.
- Szomoga** ~ -'ra 95 – Szántó. Zöldségtermesztésre alkalmas föld.
- Szögek** ~ -re 85 – Kaszáló, egy része szántó. Nagy terület, rajta ilyen kisebb nevek vannak: *Mojva-domb, Mojva-patak, Almás-domb, Almás-patak, Vecke-domb, Vecke-patak, Vecke-oldal, Kisbikkes, Nagybikkes, Remete-domb.*
- Sztára-patak** ~ -ra 51 – Kis patak, a Latorcába torkollik.
- Szurókás szugoly** *Szurókás szugoj* –ba 28 – Kaszáló. Agyagos terület.
- Tibaszi** ~ -re 101 – Szántó a Láp-oldal mellett.
- Tizennégyes** *Tizennégyes* –re 39 – Erdő a Latorca partjától nem messze. 1914-ben hadifoglyok bújkáltak itt.
- Torok** ~ -ra 100 – A Latorca és a Kanális közötti rész neve.
- Töltés** *Töltis* –re 89 – Mestersége földgát a falu északi határában nem messze a Latorcától.
- Tüli-kert** ~ -be 103 – Valamikor ezen a területen gyümölcsös volt. Neve valószínűleg ragadványnévi eredetű.
- Vágásé** *Vágáséi* –re 23 – Szántó a falu északnyugati határában.
- Vak-patak** ~ -ra 34 – Patak a Batin mellett, amely már nem folyik sehová.
- Várad** ~ -be 84 – L. Barazerdő.
- Várad sűrű** *Várad sűrű* –be 59 – Kisebb erdőrész a Vecke-sánc mellett, valamikor a Várad családé volt.
- Vecke-oldal** *Vecke-óudal* –ba 56 – Kaszáló a Vecke-patak mellett kb. 5 ha.
- Vecke-patak** ~ -ra 54 – A Latorcától ered, a töltésig húzódik. Itt önt ki a folyó s elönti a Szögeket. Lápos, ingoványos.
- Vecke-sánc** ~ -ra 55 – A Vecke-patak folytatása; a Latorcát köti össze a patak.
- Vecke-sarok** ~ -ba 58 – Szántó a Vecke-sánc és a Latorca között.
- Zátony** ~ -ra 36 – Kaszáló. A Latorca folyása itt zezugos volt, a folyó szabályozása után lett használható terület.
- Zoltán-tag** ~ -ba 112 – Homokos szántóföld, jelenleg háztáji földek vannak itt.
- Zöldségkanális** ~ -ra 112 – L. Kanális.
- Zugó** *Zugóu* –ra 63 – Nagy örvény a Latorcában, amelynek szinte esése van.
- Zsilip** ~ -re – Vízszabályozó berendezés, amely összeköti a Kisdobrony határában lévő két kanálist egymással.



A gyűjtés és az ellenőrző gyűjtés során kiderült, hogy a helynévanyagot a lakosság nem vagy hézagosan ismeri. Leginkább az idősebb korosztály képviselői tájékozódnak jól a község határában; a középkorúak kevésbé tudják a dűlők megnevezéseit; a fiatalabbak pedig alig adnak információkat a dűlők pontos nevéről, helyéről, összekeverik egyiket a másikkal. ez a tény sürgeti leginkább a kutatókat a földrajzi nevek minél intenzívebb gyűjtésére és feldolgozására.

HORVÁTH KATALIN
(UNGVÁR)